

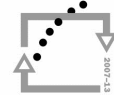
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

JV Evropa

Přírodní podmínky:

Státy JV Evropy se nacházejí na **Balkánském poloostrově**. Řadíme k nim: Slovinsko, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Srbsko, Černou Horu, Kosovo, Makedonii, Albánii, Rumunsko a Bulharsko.

Z geologického hlediska je Balkánský poloostrov součástí nejmladší Alpínsko – himalájské vrásové oblasti. Nachází se zde větev dinársko – řecká (dinaridy a heleniny) a větev balkánská (balkanidy), které jsou odděleny tzv. vardarskou tektonickou jizvou. Mezi vardarskou jizvou a balkanidy se nachází nejstarší část Balkánského poloostrova, tzv. trácko – makedonský masív.

Z hlediska geomorfologického rozlišujeme Dinárskou horskou soustavu (dinaridy), Albánsko – řeckou soustavu (heleniny), Trácko – makedonskou soustavu a soustavu Staré planiny (balkanidy).

Dinaridy (Dinárská soustava) jsou pokračováním Julských Alp. K hlavním horským pásmům patří Snežnik, Dinara, Velebit, Kapela, Durmitor, Prokletije. Mořem zatopená část horské soustavy tvoří **ostrovy dalmatského typu** (např.: Krk, Brač, Hvar, Korčula). Ve vápencových oblastech tzv. Dinárského krasu se vyvinuly typické tvary krasového reliéfu (škrapy, závrtý, polje, propasti, jeskyně).

Do soustavy **helenid** (Albánsko – řecká soustava) patří např.: Šar planina, Korab, Pindos, Olympos a tektonické pánve jezer Ohridského a Prespanského.

Trácko – makedonská soustava tvoří starý horninový základ mezi větvemi dinársko – řeckou a balkánskou. Patří sem Rila, Pirin, Rodopy, Kosovo polje.

Soustava Staré planiny navazuje na Karpaty. Patří sem Stara planina, Vitoša, Kazanlacká kotlina, Hornotrácká nížina.

Nížiny v centrální části poloostrova náleží k **Panonským pánvím**.

Oblastí prochází **rozvodí** mezi povodím Černého (Sáva, Velika Morava, Iskar, Jantra), Egejského (Marica, Vardar, Struma, Mesta) a Jaderského moře (Neretva, Drin).

Oblast se nachází na rozhraní **mírného a středomořského subtropického pásu**. V mírném pásu najdeme vegetační stupně dubových a bukových lesů a jehličnatých lesů, v oblasti subtropického pásu byly původní lesní porosty káceny, v současnosti se zde nacházejí druhotné křovinaté porosty **macchie**.

Státy:

Údaje o současné ekonomické a politické situaci států lze nalézt např. na těchto odkazech:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

Wikipedie:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jihov%C3%BDchodn%C3%AD_Evropa

Česká agentura na podporu obchodu/Czech Trade:

<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/teritorialni-informace-zeme/1000540/>

World Factbook:

https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_eur.html

Světová zdravotnická organizace:

<http://www.who.int/countries/en/>

Statistiky OSN:

<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Albania>

Jednotlivé státy JV Evropy lze porovnávat podle různých ukazatelů např. pomocí odkazu:

http://www.google.cz/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&ctype=1&strail=false&bcs=d&nselm=h&hl=cs&dl=cs

Slovinsko je ekonomicky nejvyspělejší ze států JV Evropy, od roku 2004 je členem EU. Jedná se o jednonárodnostní stát (Slovinci, latinka, římskokatolické vyznání). Slovinsko je závislé na dovozu potravin, ropy (přes přístav Koper) a elektrické energie. Významným průmyslovým oborem je strojírenství (Maribor).

Chorvatsko je v současnosti také téměř jednonárodnostní stát (Chorvati, latinka, katolíci, malý podíl srbské menšiny). V oblasti Panonské pánve jsou úrodné půdy vhodné k pěstování náročných plodin (kukuřice, cukrovka, pšenice, tabák, slunečnice). Významný je strojírenský a potravinářský průmysl. V přístavu Rijeka jsou rafinerie ropy. Dalmatské pobřeží je využíváno pro cestovní ruch.

Bosna a Hercegovina se skládá z Federace Bosny a Hercegoviny (Bosňáci, bosenský jazyk, muslimové a Chorvati, chorvatština, katolíci) a Republiky Srbské (Srbové, srbština psaná cyrilicí, pravoslaví) a Distriktu Brčko. Jsou zde velká naleziště barevných kovů (Zenica). Dopravně se využívá chorvatský přístav Ploče.

Srbsko má vedle většinových Srbů (srbština psaná cyrilicí, pravoslaví) maďarskou menšinu v oblasti Vojvodiny. Nachází se zde uhlí využívané v tepelných elektrárnách. Rozvinutý je průmysl strojírenský, chemický, textilní, elektrotechnický a potravinářský. Je nutné modernizovat dopravu silniční i železniční (významná železnice Bělehrad – Bar).

Černá Hora uvádí vedle Černohorců (jazyk černohorština, latinka) i významný podíl Srbů (srbština, pravoslaví) a menší podíl Albánců (albánština, islám). Země dováží potraviny a ropu, k významným průmyslovým oborům patří výroba hliníku (Podgorica), železářny (Nikšič), potravinářství (pivovar Nikšič) a dřevozpracující průmysl. Využívají se přístavy Kotor a Bar.

Kosovo má vedle albánského obyvatelstva (albánština, islám) i menší podíl Srbů (srbština, pravoslaví). V oblasti Trepče se nacházejí barevné kovy. Stát dováží potraviny a ropu.

Makedonie má vedle makedonského obyvatelstva (makedonština psaná cyrilicí, pravoslaví) i početnou albánskou menšinu (albánština, islám). Dováží se ropa a elektrická energie. Nejvýznamnější průmyslové odvětví je potravinářství (zpracování ovoce, zeleniny, tabáku, víno).

Albánie (albánština, islám) má úrodnou pobřežní nížinu (pšenice, ovoce, tabák), naleziště barevných kovů, ropy a asfaltu. Nedostačující jsou zdroje el. energie. Buduje se nově infrastruktura, země má zájem na rozvoji cestovního ruchu. Významné přístavy jsou Durres, Vlora, Sranda.

Historický vývoj:

Postupné změny na politické mapě JV Evropy lze studovat např. s pomocí odkazů:

<http://maps.grida.no/go/graphic/political-history-of-the-balkan-region>

http://www.euratlas.net/history/hisatlas/balkan_states/index.html

http://www.euratlas.net/history/hisatlas/balkan_states/181500BK.html

<http://desalas.org/mapas/balkan.htm>

Po balkánských válkách (1912, 1913) existují na mapě JV Evropy vedle Rakousko – Uherska a Turecka také Rumunsko, Bulharsko, Srbsko, Řecko, Černá Hora a Albánie.

Po 1. světové válce (1918) se na jihoslovanských územích Rakousko – Uherska konstituuje Stát Slovinců, Chorvatů a Srbů, jehož spojením se Srbskem (1918) vzniká **Království Srbů, Chorvatů a Slovinců** (od roku 1929 jako **Království Jugoslávie**). Nově vzniklý stát má však v jednotlivých svých částech podstatné rozdíly, a to:

a) národnostní: stát tvoří tři kmeny jednoho jugoslávského národa: Slovinci, Chorvati, Srbové (z R-U a ze Srbska), Černohorci, Makedonci a Muslimové se považují za součást Srbů

b) jazykové: srbochorvatština, slovinština + jiné jazyky, jimiž hovoří až ¼ obyvatel

c) náboženské: katolíci, pravoslavní, islám

d) kulturní a hospodářské: sever je vyspělejší (bývalá součást R-U), jih méně vyspělý (bývalá součást Turecka)

Po 2. světové válce vzniká **Federativní lidová republika Jugoslávie (od roku 1963 změněn název na Socialistická federativní republika Jugoslávie)**. Stát byl od roku 1945 do roku 1991 federací národních států Slovinska (Slovinci), Chorvatska (Chorvati a Srbové), Bosny a Hercegoviny (Chorvati, Muslimové, Srbové), Srbska (autonomní oblasti Vojvodina – zde Srbové a Maďaři a Kosovo – zde Albánci a Srbové), Černé Hory (Černohorci a Srbové) a Makedonie (Makedonci a Albánci). Ústava zaručovala vedoucí úlohu Svazu komunistů Jugoslávie. Jednotící osobou jugoslávské federace byl Josip Broz Tito (1953 – 1980 prezident). Po jeho smrti byla funkce prezidenta nahrazena kolektivním předsednictvem. Federace se ocitá v krizi, objevují se i ekonomické problémy, napětí v Kosovu, zhoršují se vzájemné vztahy Srbů a Chorvatů.

Od roku **1991** se federace postupně rozpadá. V roce 1991 vyhlásily nezávislost **Slovinsko, Chorvatsko** (1991 – 1995 válka v Chorvatsku), **Makedonie**, v roce 1992 pak **Bosna a Hercegovina** (1992 – 1995 válka v Bosně). V roce 1992 ze zbytku někdejší federace zůstává tzv. **Svazová republika Jugoslávie** (federace Srbska a Černé Hory, 1992 válka v Kosovu). V roce 2006 vyhlásila nezávislost **Černá Hora**, zůstává pouze Srbsko (AO Vojvodina a Kosovo), v roce 2008 vyhláší nezávislost **Kosovo** a zůstává zbytkové **Srbsko** (autonomní oblast Vojvodina).

Vyhlášení **slovinské** nezávislosti se obešlo bez výraznějších problémů (etnické a politické hranice se kryjí, 90% Slovinců). V roce 2004 je Slovinsko přijato do EU i do NATO.

Po vyhlášení nezávislosti **Chorvatska** vyhlásila v roce 1991 srbská menšina **Republiku Srbská Krajina** (v oblasti Krajiny, V a Z Slavonie). V letech 1991 – 1995 v zemi probíhala občanská válka mezi Chorvatskem a Republikou Srbská Krajina, která byla podporovaná Jugoslávskou armádou. V roce 1995 Chorvatská armáda obsadila většinu území RSK (RSK zaniká, většina Srbů odchází do Jugoslávie) a v roce 1998 Chorvatsko získává plnou kontrolu nad celým svým územím.

Bosna a Hercegovina vyhlásila nezávislost v roce 1992, ihned však vznikají spory o uspořádání státu. V letech 1992 – 1995 probíhala občanská válka. Od roku 1992 měla dvě strany konfliktu: Bosnu a Hercegovinu (Muslimové a Chorvati) a Republiku Srbskou, od roku 1993 pak tři válčící strany (navíc Chorvatská republika Herceg-Bosna). Od 1992 do 1996 bylo obléháno Sarajevo (Srbové proti Muslimům). V roce 1995 po zásahu západních zemí proti Republice Srbské je uzavřena tzv. **Daytonská mírová dohoda**, podle níž od roku 1996 je BaH tvořena dvěma entitami a to **Republikou Srbskou** (unitární stát srbského národa) a **Federací BaH** (federativní stát chorvatského a bosenského národa) a distriktem **Brčko**, který je jejich kondominiem.

Svazová republika Jugoslávie do roku 1994 podporovala Republiku Srbská Krajina (v Chorvatsku) a Republiku Srbskou (v Bosně). Ideu tzv. Velkého Srbska prosazoval Slobodan Milošević (1990 – 1997 prezident Srbska v rámci Jugoslávie, 1997 – 2000 prezident Svazové republiky Jugoslávie).

Černá Hora byla v letech 1992 – 2006 součástí federace Srbska a Černé Hory, nezávislost vyhlásila až v roce 2006. Problémem bylo, že část Černohorců se pokládá současně za Srby, vznikal tedy rozpor mezi tzv. prosrbskou a černohorskou prozápadní orientací, která nakonec převážila.

Kosovo bylo původně autonomní oblastí v rámci Srbska v SFRJ. V roce 1990 došlo k určitému omezení práv autonomních oblastí v důsledku tohoto došlo k vyhlášení Kosovské republiky v rámci federace (Srbskem neuznané). Po následném zrušení politické autonomie Kosovo vyhlásilo v roce 1991 po ilegálním referendu nezávislost. Od roku 1992 Srbsko nad územím Kosova obnovilo kontrolu. Mezi roky 1992 – 1996 šlo ze strany Kosova o nenásilný odpor (Ibrahim Rugova), v roce 1996 však vzniká Kosovská osvobozenecká armáda UCK (teroristické útoky, otevřené boje, uprchlíci na obou stranách). V roce 1999 byla Jugoslávie bombardována vojsky NATO. Poté došlo k uzavření dohody (stažení srbských sil z Kosova, rozmístění mezinárodních mírových sborů KFOR pod vedením NATO, mezinárodní správa OSN). V roce 2008 Kosovo vyhlásilo nezávislost, kterou postupně uznaly některé státy. V současnosti žije v Kosovu jen malé procento Srbů.

Po vyhlášení nezávislosti **Republiky Makedonie** (1991) Řecko vzneslo požadavek na změnu jejího názvu. Makedonie byla přijata do OSN až v roce 1993 pod názvem **Bývalá jugoslávská Republika Makedonie (FYROM)**, která byla v roce 1995 po částečné úpravě státní vlajky uznána i Řeckem. Problém albánské menšiny se projevil v roce 1992 ilegálním referendem o autonomii pro Albánce v Makedonii, následným (2001) albánským povstáním, které bylo potlačeno za pomoci NATO. V současnosti je postavení Makedonců i Albánců rovnoprávné.

Obr. 1: Země bývalé Jugoslávie

Zdroj:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:B%C3%BDval%C3%A1_Jugosl%C3%A1vie_CS.png?uselang=cs

Použité zdroje:

KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.

ŠLACHTA, Mojmír, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. Praha: Kartografie Praha, a. s., a Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7011-926-6.

Fňukal, M.: Politickogeografický vývoj jugoslávského prostoru od 70. let minulého století do současnosti. Disertační práce na MU Brno, katedra geografie Přírodovědecké fakulty, 2000. Státy světa: Evropa. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online].

[cit. 2012-02-14]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

Teritoriální informace - země: Evropa. *BusinessInfo.cz: Czech Trade* [online]. 1997 - 2012 [cit. 2012-02-14].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme.html>

Mapa:

GOLENIOWSKI, Pavel. File:Bývalá Jugoslávie CS.png. *Wikimedia commons* [online]. 7. 2. 2008 [cit. 2012-03-04]. Dostupné z:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:B%C3%BDval%C3%A1_Jugosl%C3%A1vie_CS.png?uselang=cs

Odkazy:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

Wikipedie:

Jihovýchodní Evropa:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jihov%C3%BDchodn%C3%AD_Evropa

Seznam světového dědictví:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_sv%C4%9Btov%C3%A9ho_d%C4%9Bdictv%C3%AD_v_Evrop%C4%9B:_Alb%C3%A1nie_a%C5%BE_Chorvatsko

Česká agentura na podporu obchodu/Czech Trade:

<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/teritorialni-informace-zeme/1000540/>

Central Intelligence Agency: The World Factbook:

https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_eur.html

Světová zdravotnická organizace:

<http://www.who.int/countries/en/>

Statistiky OSN:

<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Albania>

Google:

http://www.google.cz/publicdata/explore?ds=d5bnppjof8f9_&ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&hl=cs&dl=cs

Mapy:

<http://maps.grida.no/go/graphic/political-history-of-the-balkan-region>

http://www.euratlas.net/history/hisatlas/balkan_states/index.html

http://www.euratlas.net/history/hisatlas/balkan_states/181500BK.html

<http://desalas.org/mapas/balkan.htm>

<http://www.grida.no/publications/vg/balkan/>

<http://maps.grida.no/go/collection/balkan-vital-graphics>

Animace:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/c/c4/20080302140401%21Balkans_Animation_1800-2006.gif?uselang=cs

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Animated_maps_of_Bosnia_and_Herzegovina?uselang=cs

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Animated_maps_of_the_Ottoman_Empire?uselang=cs

<http://commons.wikimedia.org/wiki/Balkans?uselang=cs>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Former_Yugoslavia_wartime_animation_92-95.gif